

Loge Open Paradigma

Nieuwsbrief 15: november – december 2020

Colofon

Tweemaandelijkse nieuwsbrief.

Loge Open Paradigma, Milisstraat 22, 2018 Antwerpen.

Website: www.openparadigma.org: onder constructie.

Facebook: <https://www.facebook.com/Loge-Open-Paradigma-266590700518008/notifications/>

Verantwoordelijke uitgever: Christian Vandekerkhove p/a Milisstraat 22 – 2018 Antwerpen

Loge Open Paradigma is een afdeling van de Belgische Theosofische Vereniging vzw, Geuzenplein 8, 1000 Brussel. Website: www.ts-belgium.be
Mail: info@ts-belgium.be

De drie Antwerpse Loges van de Belgische Theosofische Vereniging:

Loge Open Paradigma:

open.paradigma@gmail.com

Loge Witte Lotus:

loge.witte.lotus@ts-belgium.be

Loge Antwerpen:

loge.antwerpen@ts-belgium.be

Loge Open Paradigma draagt de kenmerken van het *open paradigma* doorheen al haar activiteiten.

Onze doelstellingen geven wij vorm in voordrachten, cursussen, studieklassen, studiegroepen, rondleidingen en vieringen.

Vertrekkende vanuit de wortels van de Theosofische Vereniging bouwen alle leden mee aan het verwezenlijken van een open en dynamisch bezielde Loge.

We hopen jullie dan ook hartelijk te mogen verwelkomen gedurende een van onze aangeboden activiteiten.

Namens de stichters, bezielers en leden van LOP, hartelijk welkom!
Christian, Lieve en Diane

Ten gevolge van de coronamaatregelen zijn alle activiteiten van LOP tot nader order geschorst.

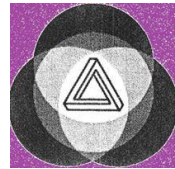

De drie doelstellingen van de Theosofische Vereniging

1. Het vormen van een kern van de universele broederschap der mensheid, zonder onderscheid van ras, geloof, geslacht, kaste of huidskleur.
2. Het aanmoedigen van de vergelijkende studie van godsdiensten, wijsbegeerte en wetenschap.
3. Het onderzoeken van de onverklaarde wetten van de natuur en van de vermogens die in de mens latent aanwezig zijn.

De Theosofische Vereniging streeft voor haar leden een volledige vrijheid van denken na. Instemming met bovenstaande drie doelstellingen is een voorwaarde tot lidmaatschap.

De doelstellingen van Loge Open Paradigma

1. Het onzichtbare zichtbaar te maken!
2. Een studie te maken van een aantal zaken die door de wetenschap worden weerlegd, terwijl ze ons mensbeeld en onze gezondheid ontzettend veel ten goede zouden kunnen komen!
3. Controversiële wetenschappers en hun werk - Wetenschappelijke methodes om het onzichtbare zichtbaar te maken - Paradigmaverruimende theorieën - Nieuwe verklaringen voor oude feiten - Alles wat de energieën in de mens aanbelangt.

Praktische info LOP

Bijeenkomsten: Milisstraat 22, 2018 Antwerpen

Secretariaat: G. de Pélichylei 22, 2970 's-Gravenwezel

Voor alle informatie: open.paradigma@gmail.com
loge.open.paradigma@ts-belgium.be

Deelname in de kosten activiteiten:

Zondagvoordrachten en werkgroepen: leden: €3, niet leden: €7

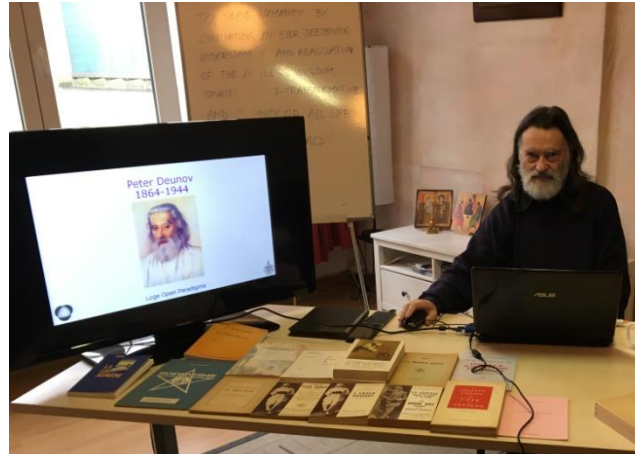
Thema-avonden: leden: vrijwillige bijdrage voor sociale en educatieve projecten van Adyar; niet leden: €3

Bescherming Persoonsgegevens: Alle informatie betreffende de Wet op de Privacy en de persoonsgegevens is te bekomen via mail: info@ts-belgium.be of per brief, gericht aan de Belgische Theosofische Vereniging vzw, t.a.v. Sabine Van Osta, Geuzenplein 8, 1000 Brussel".

Voordrachten LOP november – december 2020

Alle voordrachten
zijn
tot nader order
geschrapd.

* *
*

Thema-avonden november - december 2020

Alle Thema-avonden
zijn
tot nader order
geschrapd.

Oproep aan onze leden

Graag willen wij jullie in deze donkere tijden oproepen om de geest van de Theosofie levendig te houden en deze vorm te geven in en rondom ons. De Theosofie stopt niet daar, waar we niet de mogelijkheid hebben om samen te komen in onze studieklassen en voordrachten.

Wanneer we ons bezinnen omtrent de doelstelling van de Theosofische Vereniging, dan kunnen we hieraan gevolg geven op verschillende manieren in ons leven.

We kunnen dit bijvoorbeeld doen door eens een briefje in de bus te steken van onze eenzame buur of door ons te verdiepen in de Theosofische literatuur.

Radha Burnier, de zevende internationale president van de Theosofische Vereniging sprak in haar redevoering 'The Objectives of the Theosophical Society' over de *Flaming Center* als *the Center from where the Spirit can flow into the world'...*

Wanneer we elkaar dan opnieuw zullen kunnen begroeten in de Milisstraat of elders, dan zal het vlammetje van het kaarsje dat we steeds aansteken bij het begin van onze samenkomsten, niet gedoofd zijn en hebben we op een waardige manier de Theosofische Gedachte levendig gehouden ter inspiratie van onszelf, onze medemens en onze planeet.

Radha Burnier

Lieve Vissers

Poortmanjaar 2020 – deel 4

Ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van het overlijden van Johannes Jacobus Poortman (1896-1970) brengen we in elk nummer van 2020 van onze Nieuwsbrief een stukje in verband met deze "vader van het Hylisch Pluralisme".

Als afsluiting voor het Poortmanjaar wil ik hier graag mijn systematische tabel geven van de bekende zes standpunten van Poortman inzake het Hylisch Pluralisme of de meervoudigheid van de stof, alsook een korte bespreking van en kritiek op zijn systeem.

Onderstaand artikel is integraal overgenomen uit mijn thesis over "Johannes Jacobus Poortman, het Hylisch Pluralisme en de Multicorporaliteit als mogelijk epistemologisch sluitstuk in de kloof tussen wetenschap en religie en tussen de religies onderling", voor de Faculteit voor Vergelijkende Godsdienstwetenschappen, te Wilrijk-Antwerpen, Academiejaar 2005-2006.

Ik herhaal dat het Hylisch Pluralisme een synthetisch model is, dat wetenschappelijke en religieuze feiten onder één noemer tracht te brengen.

Hylisch Pluralisme en Multicorporaliteit worden in deze tekst vaak afgekort als HP en MC.

Christian Vandekerkhove

1. HET HYLISCH PLURALISME VAN J.J. POORTMAN

1.1. De zes verschillende standpunten volgens het Hylisch Pluralisme van Poortman

Hoewel Poortman niet de eerste filosoof of wetenschapper is die zich met de fijnstoffelijkheid inlaat, kunnen we hem zonder meer het vaderschap van het hylisch pluralisme als concept toeschrijven.

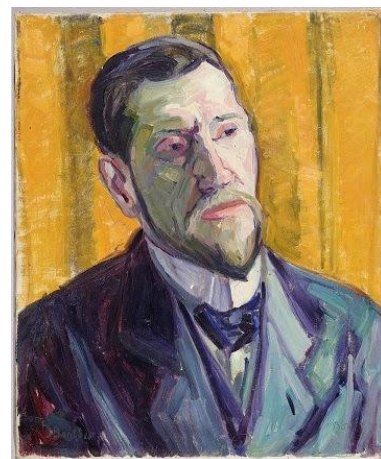
Velen, inderdaad hebben zich reeds op die materie geworpen, hetzij van uit de filosofie, de geneeskunde, de parapsychologie, de vergelijkende godsdienststudie.

Van Dongen en Gerding noemen in Nederland reeds de theoloog Thoden van Velzen (1842-1927), de classicus Dr. K.H.E. de Jong (1872-1960), de medicus Prof. Gerard van Rijnberk (1875-1953), de parapsycholoog Prof. W.H.C. Tenhaeff (1894-1981) en Prof. Henri Van Praag (1916-1988)¹.

1. Prof. Poortman heeft in zijn 6-delig werk veel van de bestaande religieuze en filosofische tradities doorgelicht en ondergebracht onder een van deze 6 standpunten. Ze werden eveneens door hem gedoceerd aan de Proklosleerstoel *Metafysica in de geest van de Theosofie* aan de Universiteit te Leiden in het academiejaar 1959-1960.
2. Hij geeft zelf toe dat er nog veel tussenvormen bestaan tussen deze 6 modellen.
3. We kunnen stellen dat, met uitzondering van het actuele westerse wereldbeeld, in alle culturen van alle historische perioden, kan worden gesproken van een meervoudige mens in een meervoudig universum.

Prof. Gerard van Rijnberk

Dr. K.H.E. de Jong

Hieronder geven we een samenvatting van de zes mogelijke standpunten die volgens Poortman kunnen worden ingenomen inzake meervoudigheid van de stof:

1.1.1. Het alfa-standpunt: Monistisch Materialisme of Materialistisch Monisme

Dit is een vrij nieuwe visie, voor zover ons bekend, ontstaan in Frankrijk, in de 18^e eeuw, tijdens de verlichting, waardoor de orthodoxe wetenschap uit het Westen en later ook het Oostblok zich is gaan isoleren van alle andere culturen in ruimte en tijd!

(De Universiteit heeft zichzelf in een uitzonderingspositie geplaatst).

In deze visie zijn verstand, emoties, temperament en zelfs geheugen gewoon bijproducten van fysiologische functies.

Heel het bewustzijn wordt in deze leer herleid tot neurofysiologische functies.

Mogelijke kritiek op het alfa-standpunt:

Heel wat verschijnselen kunnen met dit model niet worden verklaard.

We onderscheiden:

1. (alfa-a standpunt) Mechanistisch Materialisme: er bestaat enkel massieve materie (primitief materialisme). Zintuiglijke waarneming (eventueel uitgebreid met verlengstukken) = realiteit. (nota: de term Mechanistisch Materialisme wordt ook in andere contexten anders gebruikt)

2. (alfa-b standpunt) Fysicalistisch Materialisme: (moderner) hier wordt rekening gehouden met:

(i) Elementaire deeltjes

(ii) Materie en Energie die in elkaar kunnen overgaan (cf. Einstein)

In dit laatste model kunnen de natuurkundige ontdekkingen van eind 19^e eeuw toch worden geïntegreerd. = Versoepeling tegenover het *Mechanistisch Materialisme*.

Toch blijven een hele reeks verschijnselen in dit model onverklaarbaar:

Bijv. Dromen, emoties, enz.

Deze worden dan afgedaan als neurofysiologische verschijnselen.

Psycho-farmaceutische geneesmiddelen lijken immers het bewijs voor deze thesis!

Maar sommige verschijnselen lijken moeilijk in dit model te worden geïntegreerd:

Bijv. mystieke ervaringen, uittredingservaringen, paragnostische verschijnselen, parergische verschijnselen, enz.

Het is natuurlijk de taak van de neurofysiologie deze verschijnselen te trachten te verklaren binnen het huidige paradigma.

Waar ze dit niet kan (zie noot verder bij bijna-dood-ervaringen), moet de wetenschap toegeven dat het huidige paradigma niet meer voldoet en door een nieuw, ruimer model moet worden vervangen.

Bepaalde gevallen van bijna-dood-ervaringen² tonen ondubbelzinnig aan dat hersenen en bewustzijn niet exact coïncideren.

Ook oorlogs- of ongevalslachtoffers, waarbij een groot deel van hun hersenen letterlijk werd vernietigd, konden vaak na een tijd de functies die in de verdwenen hersenlocalisaties werden verondersteld te zetelen, toch weer oppikken. Dit zijn zaken die moeilijk vanuit het monistisch materialisme te verklaren zijn.

Alle verschijnselen die we tegenwoordig *paranormaal* noemen, zouden te herleiden zijn tot hallucinatie of bewust of onbewust (zelf)bedrog of verkeerde interpretatie.

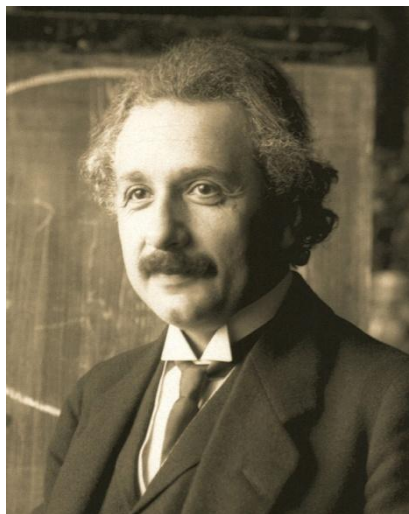
De ex-Sovjetonderzoekers overwegen wel – aangezien de resultaten van hun experimenten hun geen andere keuze laten – het bestaan van bepaalde paranormale verschijnselen, die ze toch ook toeschrijven aan fysiologische functies. (cf. Bioplasmalichaam).

Mensbeeld in dit standpunt: De mens = zijn lichaam. Aangezien enkel materie bestaat, is elke vorm van voortbestaan na de dood per definitie uitgesloten.

De discussie kan voor een groot deel worden herleid tot de spiritistische verklaringshypothese vs. de animistische verklaringshypothese³.

Literatuur:

De overheersende mentaliteit van de universitaire exacte wetenschappen.

Albert Einstein

1.1.2. Het bètastandpunt: Dualistisch Materialisme of Intrinsiek Dualisme

Deze term werd voordien gebruikt voor wat Poortman noemt het "Hylisch Pluralisme".

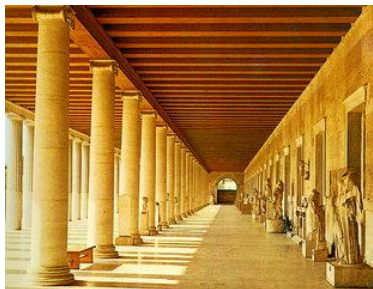
Daarom noemt Poortman in de ondertitel van zijn boek *Ochêma* (voertuig) het Hylisch Pluralisme, "het zogenaamd Dualistisch Materialisme"⁴.

Waarom zogenaamd.?

Omdat het Hylisch Pluralisme veel verder gaat en veel meer mogelijkheden heeft, die uiteindelijk niet allemaal dualistisch zijn en ook niet allemaal materialistisch!

Als wij hier dus verder over het Dualistisch materialisme spreken, hebben we het over het laat-Poortmansiaanse.

1. Dit standpunt erkent ook enkel de materie, maar dan van tweeërlei aard. (cf. Parapsycholoog Ds. De Jong).
2. Het betreft dus een intrinsiek materialisme.
3. Hier kunnen we dus reeds spreken van een vorm van hylisch pluralisme.
4. Deze hypothese onderscheidt:
  - a. Gewone materie, zoals we die in de fysica kennen.
  - b. Een fijnere of subtielere vorm van materie, onzichtbaar voor de mens.
5. Deze fijnere vorm van de stof heeft te maken met de ziel.
6. In dit systeem kan dus wél – eventueel – een ziel na de dood blijven voortbestaan. Volgens sommige scholen zal deze ziel slechts een tijdje het lichaam overleven. (Stoa)⁵
7. De Stoa zegt: *de ziel bestaat uit pneuma en pneuma doordringt alles.* (cf. Ethermodel of de leer van het fijnstoffelijke in de Theosofie en de Antroposofie)
8. Demokritos zegt dat het lichaam bestaat uit gewone atomen en de ziel uit fijnere atomen⁶.
9. Tertullianus: *de ziel en de engelen hebben een corporaliteit. Ook de mens na de opstanding. God is fijnstoffelijk.*
10. In de 17e eeuw:
De Engelse filosoof Thomas Hobbes: *Alles is stoffelijk, ook God.*
11. In dit bèta-standpunt is zelfs plaats voor een God of voor Goden, op voorwaarde, tenminste, dat ze uit een vorm van fijne materie bestaan.
12. Er bestaat, volgens deze hypothese, dus niets immaterieels!
Vandaar dat we nog van een soort materialisme spreken.

13. Literatuur:
- a. Dr. De Jong: Die andere Seite des Materialismus (1932)
  - b. Stoïcijnen en aanverwante scholen, zoals Demokritos (ca. 460 v. Chr.-380 v. Chr.), Epicurus (341-270 v. Chr.), Lucretius (98-55 v. Chr.),...
  - c. Th. Hobbes (1588-1679): Leviathan (1658)
  - d. Tertullianus (ca. 160-230)
  - e. Pythagoras (582 v. Chr. – 496 v. Chr.)
  - f. Taoïsme
  - g. Gnostiek.

1.1.3. Het gammastandpunt: Enkel God is immaterieel

1. De basisvisie is zoals bij standpunt bèta: alles wat bestaat, moet materieel zijn.
2. Materie kan bestaan in verschillende grootteorden: grof- of fijnstoffelijk.
3. Het verschil met het bètastandpunt: Enkel God is niet materieel.
4. Dus alles is materieel, behalve God, die immaterieel is.
5. Anders geformuleerd:
  - a. Het geschapene is per definitie materieel. (in een of andere vorm)
  - b. Het ongeschapene (God) is per definitie immaterieel.
6. Nog anders geformuleerd:
  - a. De Ene is immaterieel.
  - b. Dat wat in veelvoudigheid bestaat, is materieel.
7. Literatuur:
  - a. Hugo Grotius: Theologische Werken
  - b. Bhagavadgita.

Hugo Grotius

1.1.4. Het deltastandpunt: Ook de ziel is immaterieel

1. De ziel is – per definitie – niet-materieel.
2. De ziel kan wel een of meer materiële voertuigen hebben. (fijnstoffelijk en/of grofstoffelijk), waarmee ze zich kan verplaatsen en uitdrukken.
3. Daarbuiten kan de ziel ook bestaan *zonder* voertuig, wanneer ze zich ophoudt in de hogere gebieden.
4. Dit standpunt gebruikt vaak een driedeling: Geest – Ziel – Lichaam (in vele variaties).
5. Literatuur:
  - a. Neoplatonisten, o.a. Plotinus
  - b. Paulus
  - c. Sommige Vedanta-scholen
  - d. Francis Bacon
  - e. Jacob Boehme
  - f. Boeddhisme (bepaalde scholen).

1.1.5. Het epsilonstandpunt: Antropologisch Dualisme

1. De ziel is onsterfelijk en immaterieel.
2. De ziel heeft als hoofdkwaliteit *het denken*. (volgens Poortman, maar wat bedoelt hij met het denken ?).
3. Ziel en lichaam zijn zo tegengesteld, dat ze niet of nauwelijks met elkaar in contact kunnen komen.
4. De ziel beschikt dus *niet* over ijlere lichamen, *niet* tijdens het leven en *niet* na de dood.
5. Zowel tijdens het leven als na de dood is de ziel immaterieel en heeft niets met de materie te maken.
6. Deze visie is een beetje die van de gelovige wetenschapper: Het fysieke en het psychische bestaan parallel *naast elkaar*, maar hebben geen contact *met elkaar*.
7. We kunnen dus spreken van een realistisch psychofysisch parallellisme.
8. Literatuur:
  - a. Descartes
  - b. Spinoza
  - c. Bepaalde moderne filosofen
  - d. Bepaalde religieuze wetenschappers

René Descartes

Baruch Spinoza

1.1.6. Het zètastandpunt: Psychisch Monisme

1. Dit is natuurlijk de tegenpool van standpunt alfa: het monistisch materialisme of materialistisch monisme.
  2. Met evenveel recht zouden we kunnen zeggen dat dit het omgekeerde is van standpunt bèta. (Het verschil ligt er in wat je als materialisme beschouwt: het monistisch materialisme of het dualistisch materialisme)
  3. In tegenstelling tot het epsilonstandpunt, kunnen we hier spreken van een idealistisch psychofysisch parallellisme (dus in plaats van een realistisch).
  4. In tegenstelling tot het alfa standpunt (materialistisch monisme) kunnen we hier spreken van een psychisch monisme.
  5. Er bestaat enkel maar geest.
  6. We kunnen dus spreken van "Meervoudigheid van de Geest"
  7. Dat wat we materie noemen, is uiteindelijk iets psychisch, maar in een materieachtige verschijningsvorm.
  8. Daar waar het alfa standpunt de geestelijke verschijnselen verklaarde als functies van materiele processen, zo gaat het zètastandpunt de materie verklaren als een verschijningsvorm van de geest.
  9. Dit zètastandpunt lijkt te worden bevestigd vanuit de huidige kwantumfysica.
10. Literatuur:
- a. Prof. Gerardus Heymans (geïnspireerd door Gustav Theodor Fechner)
  - b. Vedanta-school van Shankara (Advaita)
  - c. Theosofie
  - d. Antroposofie
  - e. Moderne Rozenkruiserswijsbegeerten

1.2. Synthese van en Kritiek op het Hylisch Pluralisme

Samenvattend, kunnen we de zes standpunten van Poortman als volgt naast elkaar plaatsen:

1.2.1. Schema van de 6 standpunten van Poortman

Zie schema pagina 18.

1.2.2. Kritiek op het hylisch pluralisme

1.2.2.1. Eigen kritiek en aanvullingen op het Hylisch Pluralisme

Het hylisch pluralisme, zoals geformuleerd door prof. J.J. Poortman, biedt een zeer mooi referentiekader om de verschillende religies en filosofische stromingen te categoriseren.

Hieraan kunnen we een tweede functie van het hylisch pluralisme toevoegen: de afbakening van de terreinen van de Westerse wetenschap en de religie(s).

Toch zijn er mijns inziens nog enkele fundamentele kritieken en aanvullingen op aan te brengen.

a) HP is in deze context enkel zinvol indien aangevuld met MC

Poortman slaat als het ware een stap over.

Hij wil het hebben over meervoudigheid van de stof, maar spreekt eigenlijk over de meervoudige mens. Hij kondigt als het ware een werk aan over de verschillende soorten aquaria, maar bespreekt eigenlijk enkel de verschillende soorten vissen die men er in kan aantreffen.

Deze opmerking was, in andere bewoording reeds gemaakt door Gerding en van Dongen in hun boek "het voertuig van de ziel": "'Ochêma' betekent voertuig. Deze titel geeft aan dat de studie niet gaat over hylisch pluralisme in het algemeen, maar over hylisch pluralisme in verband met de menselijke lichamelijke. De werken van Poortman over dit onderwerp vormen dus geen fysische maar een antropologische studie." ⁷

Daarom wil ik het concept van het hylisch pluralisme, alvast in haar religieuze context, onlosmakelijk verbinden met dat van de multicorporaliteit.

De term multicorporaliteit die ik hier wil introduceren, is zelf gebrekkig in die zin dat de betekenis ervan ruimer moet worden opgevat dan de etymologische betekenis. Multicorporaliteit betekent immers letterlijk: de eigenschap meer lichamen te bezitten of uit meer lichamen te bestaan. Ook dit is niet hetzelfde!

Ik gebruik de term hier natuurlijk in een bredere zin: lichamen of principes. Zie mijn opmerking sub g) in dit hoofdstuk.

Zelfs de term lichaam is in het jargon van de multicorporaliteit haar etymologie ontgroeid.

Letterlijk komt het woord van: lyck + hama of omhulsel van vlees.
In die letterlijke betekenis zou het dus slechts voor het fysieke lichaam mogen worden gebruikt.

Anders gezegd: spreken over een niet-fysiek lichaam is een contradictio in terminis. Maar zover zullen we niet gaan, of de hele taal moet worden omgeploegd!

b) Pluralisme of Pluraliteit?

De naam pluralisme lijkt erg ongelukkig.

Beter ware geweest hylische pluraliteit.

Hoewel het woord pluralisme letterlijk betekent meervormigheid, wat zeker de lading dekt, zijn er rond de term pluralisme toch politieke en maatschappelijke connotaties gegroeid die niets met onze *démarche* te maken hebben.

Als we zouden spreken over hylische pluraliteit, zou duidelijker zijn, dat we het over de meervoudigheid van de stof hebben en niet over een zekere vorm van tolerantie, wat thans door vele lezers uit het begrip hylisch pluralisme wordt begrepen!

Daarom hebben we er in dit werk voor gekozen de term hylische pluraliteit te gebruiken wanneer we het hebben over de meervoudigheid van de stof en Hylisch Pluralisme (met hoofdletters), wanneer we de filosofische stroming bedoelen die de hylische pluraliteit hanteert.

c) Pluraliteit of Pluriformiteit?

Ay, there's the rub!

Hylische Pluraliteit zou betekenen: er zijn verschillende soorten materie.

Hylische Pluriformiteit zou betekenen: er is maar één soort materie, maar die kan verschillende vormen aannemen.

Hoewel deze categorisering mij fundamenteel lijkt, heeft Poortman ze niet gemaakt.

Het alfastandpunt zegt dat er maar één soort materie is, terwijl de volgende standpunten het een beetje in het midden laten of er nu sprake is van pluraliteit of pluriformiteit!

Het zètastandpunt zegt zelfs dat er helemaal geen materie is, want alles is geest, inclusief wat wij de vaste stof noemen.

Strikt genomen zou de categorisering correcter zijn als volgt:

1. monistisch materialisme of het alfastandpunt
2. dualistisch materialisme of het bètastandpunt
3. hylisch pluralisme
  - 3.1. gammastandpunt
  - 3.2. deltastandpunt
  - 3.3. epsilonstandpunt
4. monistisch psychisme of het zètastandpunt

Dus is de term hylisch pluralisme slechts gepast om de standpunten gamma, delta en epsilon te dekken.

Hoe dan ook, de term *hylisch pluralisme* zou beter worden vervangen door *hylische pluraliteit*.

d) Simultaan of consecutief?

In de diverse modellen van de verschillende religies en filosofieën worden de lichamen of principes van de mens beschreven als simultaan of consecutief bestaand. Zo zal in een bepaald systeem een bepaald lichaam of principe bij de dood verdwijnen, terwijl het in een ander systeem nog even blijft bestaan en in een ander model gewoon nimmer verdwijnt. We zouden nog verder kunnen gaan, met een onderscheid te maken tussen elkaar opvolgende fasen of zich in elkaar transformerende, maar dat zou onze bedoeling hier ver overschrijden.

Dit onderscheid vinden we nergens in de categorisering van Poortman terug.

Het onderscheid tussen een simultaan of consecutief bestaan geldt zowel voor de hylische pluraliteit als voor de multicorporaliteit.

Voorbeelden inzake de multicorporaliteit:

In het Rooms-katholiek Christendom blijft de ziel eeuwig bestaan.

Bij de getuigen van Jehova sterft de ziel bij de fysieke dood van de mens.

Voorbeelden inzake hylische pluraliteit:

De Roomse Kerk beschouwt de hemel en de hel als eeuwig bestaand.

In het Hindoeïsme wordt vaak gesproken van een periodiciteit in het bestaan van de verschillende werelden.

Zij ontstaan bij elk nieuw Manvantara en verdwijnen bij de volgende Pralaya, om dan weer te ontstaan in het volgende Manvantara, enz.

e) Parallele of hiërarchisch gerelateerde werelden?

De hylische pluraliteit gaat over verschillende werelden, waarin God en de mens kunnen bestaan en/of voertuigen hebben.

Maar hoe staan die werelden t.o.v. elkaar?

In sommige systemen staan die werelden parallel, d.w.z. ze zijn evenwaardig.

In andere modellen onderscheiden deze werelden zich in de eerste plaats door niveauverschillen. Als we de wereld van God en die van de demonen vergelijken, zullen dat in sommige systemen gewoon twee werelden naast elkaar zijn, terwijl bij anderen deze werelden veel van elkaar verschillen in fijnheid van substantie of in belangrijkheid.

Dit onderscheid tussen parallele en hiërarchisch gerelateerde werelden wordt in de categorisering van Poortman niet gemaakt.

Anderzijds kan de vraag worden gesteld of er nog sprake is van hylische pluraliteit wanneer *alle* werelden binnen een systeem parallel aan elkaar kunnen worden geplaatst, dus zuiver naast elkaar bestaand, zonder verschil van substantie.

Op dat moment zou het eerder een topografische aangelegenheid worden dan en hylisch pluralistische! Maar de meeste stelsels geven niet de minste informatie over de al dan niet substantiële gelijkwaardigheid van hun werelden, waardoor onze categorisering zeker reden van bestaan heeft!

f) Werelden naast elkaar of in elkaar?

Dit onderscheid is fundamenteel!

De Manasische en de Astrale wereld van de Theosofen interpenetreren elkaar, terwijl de hemel en de hel van Christenen, naast elkaar bestaan.

Anders gezegd: als we ruimte-coördinaten zouden hanteren, zullen de Manasische- en de Astrale Wereld volledig samenvallen. Hemel en Hel daarentegen, zullen verschillende coördinaten krijgen.

Dit zou ook een belangrijk categoriseringcriterium kunnen zijn.

g) Lichamen en Principes⁸

Er wordt bij Poortman ook geen onderscheid gemaakt tussen lichamen en principes, terwijl het eerste op iets concreets duidt en het tweede op iets abstracts.

De term ochêma (voertuig) en zeker voertuig van de ziel, dekt beslist niet alle principes in de mens die in de diverse religieuze en filosofische systemen worden gehanteerd.

Zeker niet de principes die hoger worden geacht te zijn dan de ziel.

Wat doen we bijvoorbeeld met een concept als geest in de 3-deling van *Paulus*?
Of met de monade van *Leibniz*?

Deze kunnen bezwaarlijk worden gezien als voertuigen, zo ja, voertuigen, waarvan?

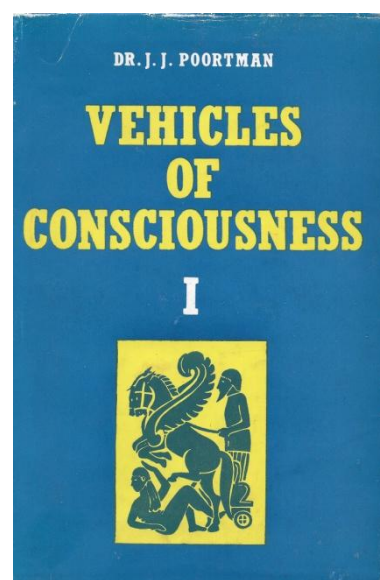
In dezelfde gedachtegang moeten we het door mijzelf geïntroduceerde begrip Multicorporaliteit ook relativeren.

Hiervoor geldt natuurlijk dezelfde kritiek!

Al deze kritieken verminderen de waarde niet van het monument van Poortman.

Het zijn eerder suggesties voor verdere uitdieping van het werk dat hij heeft gestart, namelijk de verschillende religies en filosofische systemen in hanteerbare categorieën onder te brengen.

Christian Vandekerkhove

Schema van de zes standpunten volgens Poortman

	Alfa standpunt	Bèta standpunt	Gamma standpunt	Delta standpunt	Epsilon standpunt	Zèta standpunt
Niet-Materieel			GOD	GOD ZIEL	GOD ZIEL (ziel heeft geen voertuigen)	GOD (alles is geest) (wat we materie noemen, is een verschijningsvorm van de geest)
Materie	Mechanistisch Materialisme en Fysicistisch Materialisme	GOD (indien erkend) ZIEL (allebei fijnstoffelijk)	Id. als Bèta, behalve GOD, die immaterieel is	VOERTUIGEN VAN DE ZIEL	LICHAAM	
		LICHAAM (grofstoffelijk)				

1 Dongen, Hein van/Gerding, Hans: Het voertuig van de ziel.

Het fijnstoffelijk lichaam; beleving, geschiedenis, onderzoek, Deventer, Ankh-Hermes, 1993, p. 20

2 Het aantal klinisch onderzochte bijna-dood-ervaringen loopt in de duizenden.

In de populaire literatuur worden steeds dezelfde elementen uitgelicht, zoals het zien van een tunnel, zich aangetrokken voelen tot een licht, contact met overleden familieleden, enz.

Vanuit het huidig wetenschappelijk paradigma zijn een aantal van deze verschijnselen ook te verklaren via neurofysiologische processen.

Er verschenen reeds een aantal studies, waarbij een mogelijke fysiologische verklaring werd gegeven voor deze verschijnselen. Het zouden hallucinaties zijn die door de specifieke omstandigheden worden geïnduceerd.

Het is inderdaad de taak van de wetenschap een nieuw verschijnsel te trachten te verklaren vanuit het bekende, eer onbekende elementen worden geïntroduceerd.

Bepaalde verschijnselen echter, kunnen gewoonweg niet op deze manier worden verklaard.

Iemand die tijdens de narcose van een operatie beweert uit zijn lichaam te zijn getreden en boven het dak van het ziekenhuis te hebben gevlogen, kan gehallucineerd hebben.

Mooi!

Maar als hij dan na het ontwaken vraagt wat die tennisschoen op het dak doet en bij nazicht, blijkt er inderdaad een tennisschoen op het dak te liggen, dan heeft de wetenschap een probleem.

Buiten de mogelijkheid van een samenzwering van alle spelers, is enkel nog een paranormale verklaring mogelijk. Ofwel is de persoon inderdaad uit zijn lichaam gegaan en is hij even boven gaan kijken, ofwel - en voor minder gaan we niet – heeft hij een buitenzintuiglijke prestatie geleverd. Beide hypothesen passen momenteel niet in het paradigma van de wetenschap.

Een andere casus die tot nadenken stemt, is het geval van Pam, die tijdens een hersenoperatie in hibernatie wordt gebracht, waarbij alle lichaamsfuncties, zowel hart als longen en zenuwstelsel, volledig stil komen te staan.

Na de operatie herinnert zij zich een aantal specifieke details van de operatie.

Nu is de verklaring van de sceptici dat er tijdens de inslaap- en ontwaakperiode een aantal indrukken worden opgedaan die dan achteraf worden geïnterpreteerd als handelend tijdens de operatie.

Goed!

Maar wat, als Pam achteraf een aantal details vertelt, die ofwel onzichtbaar voor haar waren in die inslaap- en ontwaakperiode, ofwel gewoon hebben plaatsgegrepen tijdens de hibernatie, waar per definitie geen zintuiglijke waarneming kan bestaan.

Zo beschrijft ze de zaag die voor de trepanatie wordt gebruikt.

Ze is verbaasd over de vorm (lijkt een beetje op haar elektrische tandenborstel thuis).

Ze kan een dialoog navertellen tussen chirurg en verpleegster: Pam verbaast zich dat ze onder in haar lichaam bezig zijn in plaats van aan haar hoofd. Ze hoort de verpleegster zeggen dat het te smal is en de chirurg antwoordt om aan de andere kant te proberen. Het bleek dat de verpleegster had geklaagd over een bloedvat in de lies dat te smal was voor een katheter, waarbij de chirurg had geantwoord dat ze maar aan de andere zijde moet proberen.

Zowel het bovenhalen van de zaag als de dialoog tussen chirurg en verpleegster vonden plaats toen zij al in hibernatie was.

In het huidige wetenschappelijk paradigma is dit niet te verklaren.

Een mogelijke verklaring, en voor de parapsycholoog de meest waarschijnlijke, is dat inderdaad Pam uit haar lichaam is getreden en dat dus het bewustzijn kan functioneren zonder de fysieke hersenen.

Beide gevallen doen dus een beroep op onze intellectuele eerlijkheid.

Als deze gevallen authentiek zijn, moet er iets aan dat paradigma gebeuren!

3 In de zin “spiritistische verklaringshypothese vs. animistische verklaringshypothese” worden de termen “spiritistisch” en “animistisch” niet gebruikt in de zin van het spiritisme als religieuze stroming en het animisme als natuurreligie.

De hier gebruikte betekenis is daaraan natuurlijk etymologisch verwant, maar toch anders.

Wij gebruiken de termen hier zoals in de parapsychologie wel eens wordt gedaan, voornamelijk door W. H. C. Tenhaeff. De spiritistische hypothese gaat er van uit dat de verschijnselen hun oorsprong/oorzaak hebben in de wereld aan gene zijde, terwijl de animistische hypothese de verklaring gaat zoeken in de geest van de persoon, waarbij geest dan nog in de materialistische zin van het woord wordt gebruikt.

4 Voor een diepgaandere studie dient opgemerkt dat in het vroegere werk van Poortman (dus ten tijde van Tweeërlei Subjectiviteit in 1929) de term “dualistisch materialisme” wordt gehanteerd in de betekenis van wat hij in de periode van Ochêma (vanaf ca. 1954) gaat noemen het “hylisch pluralisme”.

In die latere tijd dan, wordt de term “dualistisch materialisme” nog enkel gebruikt voor het Bèstandpunt.

5 Cf. Matla, J.L.W.P. en Zaalberg van Zelst, G.J.: Het geheim van den dood, Den Haag, Van Stockum, 1930

6 Poortman, J.J.: Ochêma, geschiedenis en zin van het HP, Asse, Van Gorcum, 1954, p. 18.

7 Dongen, Hein van/Gerding, Hans: Het voertuig van de ziel. Het fijnstoffelijk lichaam; beleving, geschiedenis, onderzoek, Deventer, Ankh-Hermes, 1993, p. 147

8 Het woord principe wordt hier gehanteerd in de betekenis van "component" of "samenstellend onderdeel".

Mission Statement van de Theosophical Society (Adyar)

To serve humanity by cultivating an ever-deepening understanding and realisation of the Ageless Wisdom, spiritual Self-transformation, and the Unity of all Life."

Missie van de Theosophical Society (Adyar)

Het dienen van de mensheid door het ontwikkelen van een zich steeds verdiepend inzicht in, en verwerkelijking van de tijdloze wijsheid, spirituele zelf-realisatie en de eenheid van alle leven.

Voor alle informatie omtrent de programma's van Loge Open Paradigma:
open.paradigma@gmail.com

VERSTRENGDE LOCKDOWN

Vanaf maandag 2 november

Binnen slechts 1
knuffelcontact

Buiten max. 4
personen, met 1,5 m
afstand

Gebedshuizen open,
maar zonder
eredienst

Niet-essentiële winkels
gesloten, wel afhaal
& levering

Niet-medische
contactberoepen
gesloten

Herfstvakantie
tot 15/11

Telewerk
verplicht

Uitbreiding
steunmaatregelen

Meer info op www.info-coronavirus.be

